

KÜRESELLEŞME, NEO-LİBERALİZM VE ETİK

İbrahim SEZGÜL*

Özet

Küreselleşme, gelişmiş dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal olayların dünyanın başka toplumları üzerinde de etkili olduğu ve toplumlar arasındaki karşılıklı bağımlılığın giderek arttığı bir sürece işaret etmektedir. Küreselleşme sürecinde uygulanan neo-liberal politikalar, devletlerin sosyal alana ayırdıkları bütçe paylarını kısıtlamalarına neden olmuştur. Dünyada pek çok devletin benimsemiş olduğu neo-liberalizm, ulusların geniş kapsamlı refah politikaları uygulama olanaklarını erozyona uğratmıştır. Bunun sonucunda, gelir eşitsizlikleri ve yoksulluk özellikle ve öncelikle dezavantajlı nüfus grupları arasında giderek artan bir biçimde yayılmıştır. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal problemlere ancak küresel etik anlayışının yaygınlaşmasıyla çare bulunacağı inancı, bu yeni gelişmenin en önemli dinamiğidir. Bu konuda üretilen literatürün temel amacı, rasyonel argümanlarla insanları ikna etmektir. Ahlakî davranışları kazanma tamamen rasyonel bir süreç olmadığı için küresel etik tartışmaları, kendisinden beklenen insanlara etik davranışlar kazandırma hedefinde kolayca başarılı olacak gibi görünmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, neo-liberalizm, etik, sosyal devlet

Abstract

Globalization refers to a process in which the economic, social, cultural and political events taking place anywhere in the world also have an effect upon other societies of the world and mutual dependency between the societies has more and more increased. The neo-liberal policies performed in the process of globalization have forced states to restrict the portion of their budget allocated to the social field. The neo-liberalism adopted by many states in the world eroded the possibilities of the states to perform comprehensive policies of welfare. As a result, income inequality and poverty, specifically and primarily among disadvantaged population groups, have increasingly spread. The belief that the economic and social problems caused by Globalization will be solved only with the global spread of global ethic understanding is the most important dynamic of this new development. The main purpose of the literature produced on this subject is to persuade people with rational arguments. Since to gain ethical behaviour is not a completely rational process, global ethical debates do not seem to be successful in reaching at the target to gain people ethical behaviour, which it is supposed to achieve.

Key Words: Globalization, neo-liberalism, ethic, social state

---

* E-posta: ibrahim@sezgul.com

1. Giriş

Küreselleşme, milli sınırları aşmış dünya ölçeğinde iş yapma, yeni zaman-mekân kombinasyonlarında toplulukları ve örgütlenmeleri bütünleştirme, birleştirme ve dünyayı nesnel olarak ve insanların deneyimlerinde daha çok birbirlerine bağlanmış hale getirme süreçlerine işaret eden bir kavramdır. Günümüzde yoğunlukla yaşanmakta olan bu karmaşık süreçler dizisi, milli kültür kimliklerini güçlü bir biçimde yerinden etmektedir. Küreselleşme, sınırları iyi çizilmiş bir sistem, bir ulus devlet ya da bölgenin coğrafi olarak tanımlanmış sınırlarından oluşan klasik “toplum” düşüncesinden uzaklaşarak, toplumsal yaşamın zaman ve mekân boyunca nasıl düzenlendiği üzerine yoğunlaşan çok farklı bir algı perspektifini içerir. Bu perspektifte küreselleşmenin en son aşamasının ortaya çıkardığı temel özelliklerden birisi zaman-mekân sıkışmasıdır. Buna göre, küresel süreçlerin hızlanmasıyla birlikte dünya kendisini daha küçük hissetmekte, uzaklıklar kısalmakta ve dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olayın etkisi kısa sürede çok uzak yerlerdeki insanlar tarafından hissedilmektedir (Çapcıoğlu, 2008: 10).

20. yüzyılın özellikle son çeyreğinde dünyamız, daha önce eşi benzeri görülmemiş bir etkinlik ve genişlikte köklü toplumsal değişimler yaşamış ve halen de yaşamaya devam etmektedir. Toplumun her kesiminden insanlar arasında yeni teknolojilerin, yeni kurumsal yapının, yeni kültürün ve yeni ekonominin şekillendirdiği bir dünyanın doğduğu şekilde yaygın bir kanaat gittikçe daha fazla egemen olmaya başlamıştır. Dünyamızın tecrübe ettiği bu olağanüstü değişimi nitelendirmek üzere küreselleşme sözcüğünün kullanılması da bu döneme rastlamaktadır. Buna göre küreselleşme, gelişmiş dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal olayların dünyanın başka toplumları üzerinde de etkili olduğu ve toplumlar arasındaki karşılıklı bağımlılığın giderek arttığı bir süreçte işaret etmektedir. Karşı konulmaz ya da geri döndürülemez bir güç ve süreç olarak ifade edilen küreselleşmenin meydan okumalarına ve etkilerine karşı boyun eğmekten başka bir çarenin olmadığı da her platformda açık ya da üstü kapalı bir şekilde dile getirilmektedir. Böylece küreselleşme bir yandan dünya ölçeğinde görülen mal ve hizmetlerin, teknolojilerin, fikirlerin, sermayenin, emeğin, kültürel unsurların akışkanlığını belirten bir kavram olması bakımından betimleyici bir içeriğe göndermede bulunurken diğer yandan yenedünya düzeni ilkelerinin benimsenmesi çerçevesinde örtülü bir yönlendiriciliği de beraberinde getirmektedir.

2. Neo-Liberal Politikalar Bağlamında Küreselleşme

Ekonomik küreselleşmenin neo-liberal ideolojisi bağlamında, çok uluslu şirket liderleri ve yöneticileri, 1990’ların ortasında ortaya çıkan Dünya Ticaret Örgütü, G-7 olarak bilinen önde gelen kapitalist ülkeler, IMF ve Dünya Bankası gibi küresel finans kurumları tarafından belirlenmiştir. Böylece, yeni ekonominin kuralları doğrultusunda yürütülen serbest ticaretin sağlayacağı ekonomik gelişmenin yukarıdan aşağıya tüm ülkeleri etkileyeceği ve yoksulluğu geniş ölçüde ortadan kaldıracacağı konusunda yaygın bir inanç ortaya çıkmıştır. Ancak küresel ticaretin yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı azaltacağı yönündeki neo-liberal doktrinin pek de geçerli olmadığı kısa zamanda görülmüş, hatta bunun yoksulluğu, adaletsizliği ve dışlanmışlığı daha da artırdığı gözlenmiştir (Bodur 2007: viii).

Böylece küreselleşmenin ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyal, siyasal ve kültürel etkilerini de dikkate alan siyasetçiler, bilim adamları hatta bizzat küresel aktörler bu yönüyle küreselleşmenin ne kadar sürdürülebilir olduğunu tartışmaya başlamışlardır. Ünlü finansör George Soros, ekonomik küreselleşmenin temellendirildiği neo-liberal doktrinden piyasa fundamentalizmi olarak söz etmiş ve fundamentalizmin her çeşidi gibi bunun da son derece tehlikeli olduğunu belirterek küreselleşmenin geleceğine ilişkin endişelerini dile getirmiştir (Capra, 2003: 137). Böylece küreselleşmenin taşıdığı sosyal dışlanmışlık, sosyo-kültürel yozlaşma ve çözülme, çok hızlı ve yaygın çevre kirliliği, yeni hastalıkların yayılması, yoksulluğun ve adaletsizliğin artması, yabancılaşma ve yalnızlaşma toplumsal ümitsizlik ve memnuniyetsizlik gibi birbiriyle ilişkili çok ciddi ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal tehlikeler ekonomik aktörler arasında da önemli endişelere yol açmıştır.

Bu çerçevede küreselleşmenin dünyanın giderek belirsiz ve güvenilmez bir mecraya sürüklenmesi karşısında önde gelen küresel güçlerin oluşturduğu Davos Ekonomi Forumunda bir dizi önlemlerin alınmasının şart olduğu dile getirilmiştir. Ancak zamanla neo-liberal doktrinin dayandığı muhafazakar ilişkiye ve bununla ilintili moraliteye önem vererek küreselleşmenin işleyişinde gözlenen aksaklıkların üstesinden gelinebileceği şeklinde bir kanaat egemen olmuştur (Bodur 2007: ix). Bu çerçevede yürütülen neo-liberal politikalar, devletlerin sosyal alana ayırdıkları bütçe paylarını kısıtlamalarına neden olmuştur. Dünyada pek çok devletin benimsediği neo-liberalizm, ulusların geniş kapsamlı refah politikaları uygulama olanaklarını erozyona uğratmıştır. Bunun sonucunda, gelir eşitsizlikleri ve yoksulluk özellikle ve öncelikle dezavantajlı nüfus grupları arasında giderek artan bir biçimde yayılmıştır. Bilindiği gibi yoksulluktan olumsuz etkilenme süreci anne karnından başlayarak tüm yaşam evrelerinde bireyin yaşam kalitesini düşürmektedir. Yoksul ailelerin çocukları eğitim, beslenme, çalışma hayatına

atılma, evlenme gibi temel yaşamsal gereklilikleri yerine getirememekte ve sağlıksız toplumsallaşma koşullarından dolayı hayatta başarıyı yakalayamamaktadır (Poulton ve diğerleri, 2002). Belli bir minimum gereksinim düzeyinin altında yaşamak anlamına gelen mutlak yoksulluk kadar, görece yoksulluk adı verilen başkalarına göre düşük yaşam standardı da yoksulluğu etkilemektedir. Hatta görece yoksulluğun insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri mutlak yoksulluğa göre çok daha fazladır (Sköld, 1998: 6). Çünkü, öz güven, öz saygı, onur, sosyal hiyerarşideki konum ve dışlanmışlık sağlık açısından bireyin yaşamını maddi yoksulluktan çok daha fazla etkilemektedir. Bütün bunlar, sadece maddi gelirlerin artırılmasıyla yoksulluğun ortadan kaldırılamayacağını göstermektedir (Dedeoğlu, 2004: 52). Aslında bu durum yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinden başlayarak gelişen sosyal devlet (refah devleti) uygulamalarının ağır bir saldırıya uğradığının da en somut göstergesidir (Karataş, 1992, 2001).

3. Küreselleşmenin Neo-Liberal Politikalara Etkisi ve “Küresel Etik” Tartışmaları

1980’li yıllar sonrası küreselleşme olgusunun hızlandırdığı neo-liberal süreç kısa sürede Ülkemizi de etkisi altına almıştır. Dönemin başbakanı T. Özal’ın uyguladığı “dışa açılma” politikaları sonucunda geleneksel ekonomik üretim ilişkileri ve yapıları çözülmeye uğramış ve küreselleşme sürecinin etkileri, özellikle başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlerimizde yoğun bir şekilde hissedilmeye başlanmıştır. Serbest piyasa ekonomisinin ilkelerine göre yapılan bu yeni iktisadi pazar ilişkilerinin gündelik yaşam kültürü içinde egemen unsur haline gelmesiyle birlikte “tüketim” insanların “kimlik” ve “sosyal statülerini” belirleyen en önemli faktörlere dönüşmeye başlamıştır (Arık, 2006:108).

Bu dönemde Türkiye’de uygulanan ekonomi politikalarına ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşanan hızlı toplumsal değişme süreci, birer olgu olduğu kadar sorun olarak da ele alınması gereken bazı kavramları, genelde kamuoyunun özelde de sosyal bilimlerin ilgisine ve tartışma gündemine taşımıştır. Bu çerçevede sıkça kullanılan kavramların başında “küreselleşme”, “geç kapitalizm” ve “tüketim kültürü” gelmektedir. Günümüz toplum sorunları üzerine düşünen ve çözümlenelerde bulunan sosyal bilimciler sık sık bu kavramlara işaret etmektedirler. 1980’ler ve 90’larda yaşanan ekonomik ve toplumsal değişimler, bugün, artık Türk toplumunun da bir “tüketim toplumu” olarak kabul edilmesini doğrular niteliktedir. 24 Ocak 1980 kararları olarak bilinen ekonomi politikaları üretim ekonomisinden tüketim ekonomisine geçişin altyapısını hazırlamıştır. Özelleştirme, serbest ticaret ve yeniden yapılanmayı hedefleyen 24 Ocak Kararları, Türkiye’de bugün küreselleşme olarak adlandırılan dünya ekonomisiyle bütünleşme sürecinin başlangıç aşamasını oluşturmaktadır. Uygulanan serbest döviz kuru ve faiz politikaları, bir yandan ekonomik faaliyetleri rant ekonomisine kaydırırken diğer yandan serbest ticaret politikaları ile de ithalat ve ihracat artmış; bunun sonucu olarak lüks tüketim de dahil olmak üzere her tür tüketim malı rahatça ülkeye girebilmiştir. Ekonomideki bu değişim toplumsal değerleri de etkilemiş; 1980’li yılların ortalarından itibaren ve 1990’lı yıllarla birlikte tüketim artık kitleler için önemli bir değer göstergesi ve statü belirleyen bir edim haline gelmiştir (Kozanoğlu, 1992:7).

Türkiye, 1980 sonrası küreselleşme süreci, dünya marketleriyle hızlı bütünleşme ve neo-liberal ekonomik politikalar açısından dünyanın geri kalanı ile benzerlik gösteriyordu. Turgut Özal hükümeti “ulusal kalkınmacılık” politikalarından ödün vererek, Türkiye pazarlarını serbest ticarete açarak, neo-liberal ekonomi politikalarını hayata geçirmiştir. IMF paketleri ile Türkiye ekonomisi yavaş yavaş uluslararası piyasalar ve sermaye ile bütünleşmiştir. Neo-liberal ekonomi politikaları bir yandan belirli bir azınlığı avantajlı konuma getirirken, öte yandan ücretlerdeki düşüş ve yüksek enflasyon nedeniyle geniş kitlelerin dezavantajlı bir toplumsal konuma sürüklenmesine neden olmuştur. Bu politikalar bir yandan sermaye birikimini desteklerken, diğer yandan toplumun tabakalaşma yapısında ortaya çıkan bozulmalar, toplumsal kesimler arasındaki sosyal ve ekonomik uçurumların oluşmasına ve kutuplaşmalara yol açarak toplumsal bütünleşmeyi engeller bir niteliğe bürünmüştür (Zaim, 2006: 90).

1980 sonrası yaşanan bu köklü dönüşüm sürecinin biçimlendirdiği ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel politikalar, yeni bir dünya düzeni oluşturma iddiasını içinde barındırmaktadır. Bu yenedünya düzeni sınırsız kar maksimizasyonunun önünde engel oluşturan her şeyi özel sektöre havale ederek, emek piyasasını kuralılaştırmakta, yoksulluğu ve sosyal güvenlik krizini derinleştirmektedir. Küreselleşme sürecinde yabancı sermaye ve yatırımların gelişmekte olan ülkelerde yoğun bir biçimde yer almaya başlaması, uluslararası şirketlerin kazanç kaynaklarına insan yaşamının en temel ögesi olan etiği de eklemiştir. Nitekim dünya genelinde ekonomik alanda kendini gösteren eğilimler sosyal kalkınmanın pek çok alanında çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Ekonomik anlamda gelir dağılımındaki adaletsizlikler toplumsal eşitsizlikleri belirleyen en önemli unsurlardan biridir. Bununla birlikte, dünyamızın ve ülkemizin yaşadığı büyük ekonomik krizler ve siyasal gerilimler başta olmak üzere, ekonomik ve siyasal alanlarda yaşanan gelişmeler, küresel ve toplumsal etiğe duyulan ihtiyacı her geçen gün daha da artırmaktadır. Dünyamızın içinde bulunduğu bu durumdan kurtulması ve var olan sorunların çözülmesi için

“küresel bir etik” çerçevesinin sorumluluk sahibi bütün insanlar tarafından benimsenmesi, en azından ilke olarak kabul edilmesi gerekir.

Ünlü din bilimci, Hans Küng’un, “Global sorumluluk: Yeni Bir Dünya Töresi Anlayışı” adlı kitabında belirttiği gibi, Tektanrıci, peygamberci dinlerin (Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam) Şinto’dan ve kozmik doğum ve ölüm döngüsünü kişinin gerçekliğinden daha çok vurgulayan bir takım Hint dinlerinden öğrenecekleri çok şey vardır. Peygamberci ve Hz. İbrahim kökenli dinler, doğaya daha çok eğilmeli ve birey ve kişilikler üzerinde çok fazla yoğunlaşmamalıdır. Doğu dinleri ve mistik anlayışları ile tektanrıci dinler arasındaki büyük farklılıklara rağmen önemli benzerlikler ve ortak ilkeler de bulunmaktadır. Örneğin, bütün büyük dinlerce paylaşılan bir *humanum*, insani bir ahlak yasası bulunmaktadır. Küng’a göre, Bahai, Budist, Konfüçyüscü, Hıristiyan, Müslüman, Sih, Şintocu ve Zerdüsti olsun, bütün inançların özünde insan ailesinin bir olduğuna ve tüm insanların eşitliğine, bireyin kutsallığına ve insanlar topluluğunun değerine; yürek ve ruh doğruluğunun sonunda nefreti, düşmanlığı ve çıkarı yeneceğine olan inanç bulunur. Ayrıca yoksula ve ezilene yardım zorunluluğu ve “iyi”nin sonunda egemen olacağı yolunda derin bir umut vardır. Bütün dünya dinleri; insan ile hayvan arasına bir mesafe koyar: Bugün din bilimin görevi; geçmişte de olduğu gibi; bu *humanum*’u postmodern tarihsel bağlam içine oturtmak ve böylece, töresel bakımdan anlamlı kılmaktır (Güleç, 2007).

Küng’e göre, “kimi laik, kimi seküler ama hemen hepsi insanlığın ortak yazgısı ile yakından ilgili din bilimcilerin çoğu Aydınlanma ve Modernleşme süreçleriyle ciddi bir biçimde hesaplaşmak durumundadırlar. Onlara göre, modernleşmenin dayanılmaz cazibesinden dinlerde nasiplerini almışlar ve büyük dönüşümler yaşayarak insanlığa hizmet etmişlerdir. Bu düşüncelerine kanıt olarak o şu gelişmeleri vurgulamaktadır: Katolik mezhebi yakmayı ve işkenceyi içeren engizisyon uygulamalarını kaldırdı ve daha sonra Fransız Devriminden esinlenerek insan hakları kavramını benimsedi. Hindu dinlerindeki insan kurban etme törenleri kaldırıldı. Aydınlanma Düşüncesinin ilkelerine ve dinsel reformlara kısmen de olsa ayak uydurabilen İslam ülkelerinde cihad öğretisi yumuşatıldı, ceza yasalarında reform yapıldı, kadınlara ve Müslüman olmayanlara bazı haklar tanındı”. Küng, bu uygulamanın en iyi örneği olarak Modern Türkiye Cumhuriyeti’ni göstermektedir. Bu çerçevede Güleç’in de belirttiği gibi, Küng’ün iyimser öngörülerinin tümünü paylaşmamakla birlikte, bu tezlerin ciddi olarak ele alınıp tartışılması gerektiği söylenebilir. Küng başta olmak üzere, özellikle, dünyamızın ekolojik dengesi ve doğal çevrenin korunmasına ilişkin iddialara sahip düşünürlerin savunduğu “Küresel Etik” görüşünün savunduğu ilkeleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

- Getirdiği çözümden daha büyük sorunlar yaratan hiçbir bilimsel ve teknolojik ilerleme olmamalı,
- Yeni bir teknolojinin toplumsal ya da ekolojik zarara yol açmayacağını, yeniliği onaylayan otorite (hükümet ya da şirket) kanıtlamakla yükümlü olmalı,
- İnsan Hakları ve kişisel onur korunduğu sürece, ortak kamu yararı gözetilmeli,
- İnsan türünün sürmesi gibi acil bir değer, kişisel doyum sağlama gibi önemsiz bir değere göre önceliği olmalı,
- Ekosistem her durumda sosyal sitemden öncelikli ve üstün tutulmalı,
- İnsanlar tersine çevrilebilirlik kuralına bağlı kalmalı. Teknolojik yenilikte tersine çevrilemeyecek girişim ya da gelişme, ancak kesin zorunluluk durumunda kabul edilmeli (Güleç, 2007).

Bu ilkeler çerçevesinde geliştirilen küresel etik anlayışın kaynağını dinlerin öğretilerinden aldığı görülmektedir. Küreselleşmenin, ekonomik ve sosyal alanda adil olmayan ve eşitlikçi bir sistemin ve buna bağlı bir çok problemin kaynağı olduğu görüşünün yaygınlaşmasının bir neticesi olarak, küresel etik tartışmaları öne çıkarmaya başlamıştır. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal problemlere ancak küresel etik anlayışının yaygınlaşmasıyla çare bulunacağı inancı, bu yeni gelişmenin en önemli dinamiğidir. Bu konuda üretilen literatürün temel amacı, rasyonel argümanlarla insanları ikna etmektir. Ahlâkî davranışları kazanma tamamen rasyonel bir süreç olmadığı için küresel etik tartışmaları, kendisinden beklenen insanlara etik davranışlar kazandırma hedefinde kolayca başarılı olacak gibi görünmemektedir. Modernite ve onun bir sonucu olan küreselleşme, dini geleneklerin toplum yapısını tahrip ederek, bir tür etiğin var oluş zeminini bozmuştur. Bu anlamda küresel etik arayışları bir tartışmadan öteye gitmeyecektir (Aslan, 2002). Stackhouse’un da işaret ettiği gibi, bu yeni olgu, küresel kapitalizmin zaferi olarak, az gelişmiş ülkelerin istismarı, çevrenin kirlenmesi, her türlü kaynak ve ilişkilerin satılık meta hâline getirilmesiyle birlikte, dünya çapında eşitsizlik yaratılmasına ve kültürel homojenlik adına bölgesel farklılıkları tahrip etmesine sebep olmaktadır. Eğer durum gerçekten bu ise, bir çok insanın küreselleşmede teolojik ve etik bir değer görmemesi son derece doğaldır (Stackhouse, 2002: 19-20).

4. Sonuç

Kitle iletişim ve ulaşım teknolojileri alanında yaşanan baş döndürücü gelişmeler sonucunda kültürel, siyasi, iktisadi ve dini çeşitliliği ile dünyanın *tek bir mekan* olarak algılandığı görülmektedir. Sosyo-kültürel yoğunluk ve bilinçlenme ile birlikte dünyayı bir bütün olarak algılama ve planlama çabalarının her geçen gün artması, dünyamızı kültürel farklılıkları ve benzerlikleri bir arada barındıran bir mekan haline getirmiştir. İnsanlığın eş zamanlı olarak hem benzerliğin hem de farklılığın gelişimine katkıda bulunan bir süreçten geçtiği ve bu süreci tanımlamak için kullanılan küreselleşme kavramının sadece benzerliğin hızla yayılması anlamına gelmediği, aynı zamanda onun kültürel, dini, siyasi, etnik ve iktisadi farklılıkları da yeniden canlandırdığı ifade edilmektedir. Küreselleşme sürecinin bir yönünü evrensel (küresel) olanın yerelleşmesi, diğer yönünü ise yerelliklerin evrenselleşmesinin oluşturduğu, küresel ile yerelin zannedildiği gibi birbirinin karşıtı kavramlar olmadığı bilinmektedir (Çapcıoğlu, 2007: 359).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlı bir gelişme kaydeden bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde ülkelerin siyasal ve iktisadi sınırları arasındaki esneklik ve akışkanlık artmış ve böylece dünyanın bir ucunda yaşanan bir olayın olumlu ya da olumsuz etkisi kısa süre içinde diğer bölgelere de ulaşarak küresel sonuçlar ortaya çıkarmaya başlamıştır. Bu yeni ortamda dikkat çeken önemli gelişmeler arasında uydu enformasyon sistemlerinin kurulması, ulusal kültürlerin kendi kapalı sınırlarını zorlaması, küresel tüketim ve pazarlama kalıplarının ortaya çıkması, kolektif yaşam tarzlarının gelişmesi, Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler gibi küresel ölçekte siyasal sistemlerin kurulması, insan hakları kavramının kapsam alanının genişlemesi, ekonomilerin birbirine daha bağımlı hale gelmesi, soğuk savaş dönemindeki politik kutuplaşmaların ortadan kalkması ve hemen her alanda liberal eğilimlerin güçlenmesi sayılabilir. Ayrıca, bu gelişmeler sonucunda dünyanın adeta “büyük bir köye” dönüştüğü pek çok kişinin ortak kanısı haline gelmiştir (Çapcıoğlu, 2007: 360).

Sonuç olarak, ister emperyalizmin “çağdaş versiyonu” şeklinde değerlendirilerek karşı çıkılsın, ister yeni dünya düzeninin ekonomik, siyasi ve kültürel kurgusunu oluşturmak amacıyla savunulsun, küreselleşme ve sonuçları hakkında yapılan tartışmalar günümüzün sosyal bilimleri içinde önemli bir yer işgal etmeye devam etmektedir (Erbaş ve Coşkun, 2002: 114). Küreselleşme, siyasi, kültürel, iktisadi ve etik boyutları ile toplumsal bir olgudur ve bu olguya karşı çıkmak ya da taraf olmak çok anlamlı tavırları ifade etmez. Eğer tarihin teleolojik olarak ileri giden bir düzlem olduğu düşünülürse, küreselleşme hiç şüphesiz ileri doğru atılmış bir adımdır. Elbette küreselleşme, toplumsal hayatta bazı problemleri de beraberinde getirecektir. Ancak bu problemler, mevcut durumun tamamen karşısında olmak gibi bir sonucu ortaya çıkarırsa, bu tavır gerçekçi bir zemin arayışının önünde engel teşkil edecektir. Çapcıoğlu'nun da belirttiği gibi (2007: 360), küreselleşme, toplumsal ve kültürel pek çok sürecin değişmesi anlamına gelmekte ve bu değişim süreci bilinen ideolojik yaklaşımları geçersiz kılmaktadır. Dolayısıyla, ideolojik niteliği ağır basan yaklaşımların sağlıklı ve kabul edilebilir sonuçlar ortaya çıkarmasını beklemek geçerli bir yol gibi görünmemektedir. Bu noktada küreselleşmenin bir fiili durum olduğunun kabulü önem kazanmaktadır. Taraf olmak ya da karşı çıkmak yerine “durum belirlemeyi” önemli hale getiren bu süreçte, yeni durumun getirilerinin arttırılması ve olumsuzluklarının asgariye indirilmesi için çaba sarf edilmesi gerçekçi ve yapıcı bir tavır olacaktır.

Kaynaklar

- [1] ARIK, M. B. (2006). *İletişim Yazıları*. Konya: Tablet Kitabevi.
- [2] ASLAN, A. (2002). “Küreselleşme ve Din”, *Köprü*, Sayı: 77.
- [3] ÇAPCIOĞLU, İ. (2007). “Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları Üzerine Bibliyografik Bir Deneme”, *Küreselleşme, Ulus-Devlet ve Din*, ed. Ş. Gürsoy ve İ. Çapcıoğlu, Ankara: Platin Yayınları.
- [4] ÇAPCIOĞLU, İ. (2008). “Cultural Globalization and Global Flow of Popular Culture”, *World Applied Sciences Journal*, 2008, 4 (1): 10-15.
- [5] BODUR, H. E. (2007). “Sunuş”, *Küreselleşme, Ulus-Devlet ve Din*, ed. Ş. Gürsoy ve İ. Çapcıoğlu, Ankara: Platin Yayınları.
- [6] CAPRA, F. (2003). *The Hidden Connections*, London: Harper Collins.
- [7] DEDEOĞLU, N. (2004). “Sağlık ve Yoksulluk”, *Toplum ve Hekim*, Türk Tabipleri Birliği Yayın Organı, 19 (1): 51-53.
- [8] ERBAŞ, H. ve M. K. ÇOŞKUN, (2002). “Küreselleşme, Yerellik ve Demokrasi: İslam Tartışmaları ve Türkiye”, *III. Ulusal Sosyoloji Kongresi Dünya'da ve Türkiye'de Farklılaşma Çatışma Bütünleşme*, Ankara.
- [9] GÜLEÇ, C. (2007). “Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Etik”, *Gündem*, 24 Nisan 2007.
- [10] KARATAŞ, K. (1992). “Sosyal Devlet Tartışması Üzerine...”, *Sosyal Hizmet*, 3 (7): 46-47.

- [11] KARATAŞ, K. (2001). “Sosyal Devlet Tartışmaları”, *Sosyal Hizmet Sempozyumu '96. Toplumsal Gelişme ve Değişme Sürecinde Sosyal Hizmet*, (Ed.) K. Karataş, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 2: 274-280.
- [12] KOZANOĞLU, C. (1992). *Cilalı İmaj Devri. 1980'lerden 90'lara Türkiye ve Starları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- [13] POULTON, R. ve diğerleri (2002). “Association between Childern's Experience of Socio-Economic Disadvantage and Adult Health: A Life Course Study”, *Lancet*, 23: 1640-5.
- [14] SKÖLD, M. (1998). “Powerty and Health: Who Lives, Who Dies, Who Cares?”, WHO Macroeconomics, Health and Development Series, No: 28, Genova.
- [15] STACKHOUSE, Max L. (2000). “General Introduction”, *God and Globalization: Religion and the Power of the Common Life*, Trinity Press International, Pennsylvania.
- [16] ZAIM, A. (2006). “80 Sonrası Orta Sınıf Gençliğinin Kendini Farklılaştırma Stratejileri”, *Birikim*, 208: 89-96.